

Príloha 5: Rizikové znaky pre PAS u dieťaťa vo veku 0-3 roky / priliehajúca vývinová úroveň dieťaťa

Verbálna komunikácia

- oneskorený vývin reči (absencia rekombinačného džavotania do 12 mesiacov veku, menej ako 10 slov v aktívnej komunikácii vo veku 24 mesiacov)
- regresia vo vývine verbálnej komunikácie (dieťa začalo rozprávať a reč sa stratila)
- ak je reč prítomná – môže byť prítomná zvláštna alebo monotónna intonácia, alebo vysoký tón (pišťanie)
- prítomná „vlastná reč“ – žargón
- môžu byť prítomné echolálie slov alebo celých fráz (Dieťa opakuje počuté slová alebo frázy. Môžu byť funkčné aj nefunkčné – nemajú pragmatický význam)
- gestalt spôsob osvojovania reči – dieťa sa učí celé vety ako prefabrikáty a nie je schopné ich flexibilne upravovať

Sociálna komunikácia a interakcia

- absencia alebo obmedzené používanie verbálnej produkcie na sociálne / pragmatické účely (dieťa síce rozpráva, ale nepoužíva reč na požiadanie, pozdravy, odmietanie, získavanie pozornosti a podobne)
- záujem o predmety je väčší ako záujem o sociálnu interakciu s druhými ľuďmi
- v 9. mesiaci dieťa nereaguje na meno za predpokladu, že sluchový aparát je v poriadku
- v 9. mesiaci u dieťaťa absentujú výrazy tváre – ako napríklad šťastný, smutný, nahnevaný
- vo veku 12. mesiacov dieťa nejaví záujem o sociálne hry (napr. “varila myšička kašičku”)
- vo veku 12. mesiacov používa málo alebo žiadne gestá (napr. nezamáva na rozlúčku)
- vo veku 12. mesiacov nie je prítomný recipročný sociálny úsmev najmä na primárnych opatrovateľov (ak sa na dieťa rodič / zákonný zástupca usmeje, dieťa úsmev neopätuje)
- od 15. mesiaca veku nezdieľa záujmy s ostatnými
- od 18. mesiaca neukazuje ukazovákovi na vzdialené predmety, aby ich zdieľal s druhou osobou
- v 24. mesiacoch si nevšíma, ako sa druhí ľudia cítia – napríklad ak sú zranení alebo rozčúlení
- v 36. mesiacoch nejaví záujem o iné deti a nepripojí sa s nimi do hry
- nezvyčajne silné negatívne reakcie na požiadavky od druhých ľudí (vyhýbavé správanie)
- obmedzená alebo absentujúca spoločná pozornosť. Dieťa nie je schopné sledovať pohľad / ukazovacie gesto komunikačného partnera na predmet, neprenáša pohľad z partnera na predmet a opačne
- odmietanie dotykov a mazania sa s rodičmi / zákonnými zástupcami
- výrazne výberové reakcie dieťaťa na hovorenú reč komunikačného partnera (síce rozumie, ale nechce sa kontaktovať)
- nepoužívanie primeraného očného kontaktu na regulovanie sociálnej interakcie, alebo aktívne vyhýbanie sa očnému kontaktu
- nezdieľanie radosti s druhými ľuďmi

Imaginácia – predstavivosť

- absentuje funkčné používanie predmetov a hračiek (nehrá sa s hračkami podľa ich účelu – napr. na detskú telefónku iba stláča tlačidlá, nehrá sa s ním “na telefonovanie”)
- absentuje predstieraná hra vo veku od 18 mesiacov – nenapodobňuje bežné denné aktivity s rodičom / zákonným zástupcom (napr. nevarí, nestará sa o bábiku, nekosí trávu a pod.)

Nezvyčajné alebo opakujúce sa záujmy a aktivity

(patria sem aktivity a záujmy, ktoré nie sú typické pre vek dieťaťa a jeho sociokultúrny kontext)

- záujem o nezvyčajné predmety alebo aktivity (napr. o predlžovačky, radiátory, kľučky dverí)
- záujem o detaily predmetov, záujem o písmená alebo čísla (dieťa môže mať rozvinutý tento záujem do takej hĺbky, že vie prečítať písmená a pozná abecedu, čo môže imponovať ako výnimočné nadanie)
- hra s rôznymi hračkami alebo predmetmi vždy rovnakým spôsobom (napr. ukladanie na kopy, prenášanie z miesta na miesto, vkladanie do skriň alebo zásuviek)
- zoradovanie hračiek alebo iných predmetov do radu, pričom pri narušení presného poradia dochádza k nadmernému emočnému rozrušeniu
- zameriavanie sa na menšie časti predmetov viac ako na predmet ako celok (napr. sa dieťa zaujíma iba o kolieska autíčka, pričom sa môže na ne pozerieť, alebo ich otáčať)
- rozrušenie pri drobných zmenách v prostredí (napr. premiestnenie nábytku, hračiek na inú policu, nové veci alebo predmety v prostredí), v osobných rutinách, pri obliekaní (dieťa sa dožaduje stále toho istého oblečenia, rodič / zákonný zástupca má ťažkosti pri zmenách ročných období – dieťa odmieta nosiť teplejšie oblečenie, topánky) alebo pri prechádzke (dieťa trvá vždy na rovnakej trase prechádzky)
- opakovanie niektorých činností stále dookola – napr. zatváranie a otváranie dverí
- prítomnosť repetitívnych záujmov (dieťa vždy trvá na robení rovnakých vecí, aktivít rovnakým spôsobom)
- prítomnosť stereotypných pohybov – mávanie rukami, alebo prstami, kývanie celým telom, alebo točenie sa dookola
- prítomnosť nezvyčajných reakcií na zmyslové podnety v zmysle buď odporu k daným podnetom, alebo jeho vyhľadávaniu (vôňa, chuť, čuch, sluch, dotyková citlivosť, vestibulárny aparát – zmysel pre pohyb a stabilitu, propioceptívny zmysel – zmyslové podnety prichádzajú zo svalov a kĺbov, interoceptívny zmysel – podnety prichádzajúce zvnútra tela, ako je hlad, smäd, bolesť a nutkanie na toaletu)

Nešpecifické znaky, ktoré môžu byť zároveň prítomné

- oneskorenie motorických schopností
- oneskorený psychomotorický vývin
- hyperaktívne, impulzívne správanie s/alebo bez oslabenej pozornosti
- problémy s jedením (odmietanie určitých druhov jedál, určitej konzistencie, vône, farby...)
- problémy so spánkom
- problémy s vyprázdňovaním
- prehnané emocionálne reakcie
- zvýšené úzkostné reakcie